

19. august 2022

UKA 2022/83

Inatsisartut suleriaasianni § 33 naapertorlugu aalajangiiffigisassatut siunnersuut imaattoq matumuuna saqqummiuppara:

Innuttaasut tarnimikkut napparsimasut innuttaasut akornanni inooqataaqqilertarnerannut annertusaanissaq anguniarlugu tarnikkut nappaatilinnut immikkoortortaarfik aammalu pinerluttunik isumaginnittoqarfimmi sulisut ilinniakkamik qaffassaqqiffigisinnaasaannik immikkut suliaqarnissaq siunertaralugu Naalakkersuisut sukkanerpaamik Rigsmyndighed-mut attaveqarnissaat pillugu Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut.

(Inatsisartunut Ilaasortaq Anna Wangenheim, Demokraatit)

Tungavilersuut

Inatsisartut ataatsimiinneri kingulliit pinerluttoqarsimatillugu eqqugaasut immikkut sammingaatsiarsimavagut. Ilutigisaannik innuttaasut pineqaatissinneqartut pineqaatissinneqareersimasullu innuttaasut akornanni pitsaasumik inooqataaqqilernissaannut aaqqitassat oqaatigineqattaarsimapput. Taamatut oqartoqaraangat uagut eqqugaasimasoq immikkut samminerunissanut saattarpugut. Taamatut oqareerluta pinerluttulerinermut inatsi nalilersortuarnissaa pisariaqarpoq. Iluaqutaanngilarmi pinerluttulerinermut inatsi tanngassimaarutigissagaanni nunani allaniit immikkuullarinnerunera piinnarlugu.

Nassuerutigisigu pinerluttulerinermut inatsi pineqaatissinneqartunut pineqaatissinneqareersimasunullu innuttaasut illersorniarlugit innuttaasut akornanni inooqataaqqilernissaannut anguniagaqarnera naammaginangerujussuarmat. Tassunga peqqutaavoq innuttaasut akornanni eriaqassaanerpaanut inooqataaqqilernissaannut ilinniarsimassuseq piginnaasatigullu inissisimaffik qaffassarsinnaasimanginnatsigu. Pinerluttut inunngorsimangillat pinerluttussanngorlutik. Peroriartornerminni erloqinartunik aqqusaagaqartinneqarnikuupput, tamannalu inuiaqatigiit avatangiisillu akornanni sunnerneqarneq ilutigalugu ajortumut saatsinneqartarput.

Pinerlussimasut amerlasuut immaqa inuunermi tamaat tarnikkut innarlerneqarsimasarput, ikiorserneqarnerlu naammaginangitsoq peqqutaalluni peqquserloreernerup kingorna aatsaat paasisarlugu ADHD-qarlutik, Skizofreni imaluunniit tarnikkut nappaataasinnaasut allat pissusimikkut aqutsinnaajunnaarnerannut peqqutaataasunik. Taamaasillutik ikiorserneqarnissaminnut pineqaatissinneqassapput, pinerlunnermminni nappaatigisartik peqqutaataasunut nalilersuutaassammat.

Ilaannut ikiorserneqarnissamat pineqaatissinneqarneq piffissami killiussaangitsumik pisarpoq, ilaannullu piffissami killiliussami pisarluni. Pineqaatissinneqarnerup killiliussaa apeqqutaanani peqqinnissaqarfimmi tarnikkut nappaatilinnut immikkoortortaarfik pinerluttunullu isumaginnittoqarfik suleqatigalugu pinerluteqarsimasut ikiorserneqarnissaminnut pisinnaatitaaffeqassapput. Immikkoqqissaq politikkip tungaaniit pinerluttoqarneraniit eqqugaasimasut immikkut isiginiartariaqarpagut, inuiaqatigiillu soqutigisaraat pineqaatissinneqarsimasut aamma ikiorneqarnissaannut inuit ikiuuttussat piginnaasatigut qaffassarneqarnissaat. Pinerluttunik isumaginnittoqarfimmi sulisut aammalu tarnikkut nappaatilinnut immikkoortortaqarfimmi ikiuinissaminnut akisussaaffillit immikkut isiginiassallugit uani tulluurtuuvoq.

Ilisimatusarnerup takutippaa piffissaagallartillugu ikiorserneqartannginneq – ingammik tarnikkut naapaateqartumut soorlu ADHD-eertilluni paasineqarneq ikiorserneqartarnerlu – atugarissaarnissamut aningaasartuutaangaatsiartartoq, taamatut atugaqartuusut naliginnaasumik atuarsinnaasanngimmata, ilinniaqqissinnaasanngimmata aammalu suliffeqarlutik inuusinnaasanngimmata.¹

Nunatsinni innuttaasut 200-ut missaat aammalu ilimanaateqartumik ADHD-ertut tusindiliusut nalunartuugunangilaq qanoq atugassarititaqarnersut peroriartornerminni inuunerullu kingusinnerusortaani piffissaagallartillugu ikiorneqartanngippata. Eqqarsaatigisiuk eqimattat uku suussusersineqarsimaneq ataasiinnaammat. Nunatsinni nappaatimik suussusersineqarsimanerit assigiingitsut amerlassusaat tusindillit marluk tungaanoorput. Taakkunanit kingunerit takkuttartut pinaveersaartinneri qulakkeertariaqarpagut, sullinneqarnerilu aamma sinaakkusersortariaqarlutigit.

§37 naapertorlugu apeqqu normu 006-2022 akissutaa tunngavigalugu immikkut ilisimasallit ilinniakkamik qaffassaaqqinnissaanut pikkorissartinnissaanullu periarfissanik piviusunngortitsiniarutta inatsisitigit aningaasatigullu aprofissaqanngilagut.² Ilanngullugu paasissutissiisutigineqarpoq peqqinnissaqarfimmi sulisutigit nukissat amerlisassagaanni piginnaasatigit qaffasaanissaq immikkut amigaatigineqartoq. Taamaattumik ilinniarfeqarfiit eqqortut suleqatigalugit inuiaqatigiinni suliniuteqarniaraanni qaavatigit aningaasartuuteqartoqarnaviangilaq.³

Nalunaarusiaq 2019-meersoq paasissutissiisutigaa innuttaasoqatigit amerlasuut nunatsinni immikkut ilisimasalinnik piginnaasaqartoqannginnera kinguneranik Danmarkimut suliaritikkiartorsimasut.⁴ Nunatsinni najugaqarsinnaanermut, inuuniarnermut, uninngasinnaanermut aammalu ikiorserneqarsinnaanermut inuit pisinnaatitaaffiinik tamanna equivoq. Nunatsinnilumi aamma siunissamut isigisumik ataavarnerusumillu piginnaasatigit qaffasaanissarput qulakkeertariaqarparput, siunissamimi innuttaasoqartuassaagut immikkut ikiorneqarnissaminnik aammalu inuiaqatigiinni toqqissillutik inuunissaminnik pisariaqartitsisunik. Inuit tamaqqinnaamik nalilittut nunatsinnullu tunniussassalittut isigisariaqarpagut, ingammik siunissami aningaasatigit, inuttut namminerlu napatittumik namminersulerniarutta.

Partiiniit oqaaseqaatissat Naalakkersuisuniillu akissutissat qilanaaraakka.

Pisortanut aningaasatigit allaffissornikkullu kingunissai

Eqqartuussiveqarnermut immikkoortortaq suli angerlaannikuunngilarput. Peqqinnissaqarfik Pinerluttunillu isumaginnittoqarfik suleqatigiinnerisigit ilinniakkamik qaffasaanissamut suliniut sananeranut Namminersorlutik Oqartussanut Atorfillip ukiumut suliarisartagaasa affaata iluani ingerlanneqarsinnaassaaq.

Namminersorlutik inuussutissarsiuuteqartunut aningaasatigit allaffissornikkullu kingunissai

Soqanngilaq.

¹ "ADHD koster ubehandlet knap 3 mia. kroner om året", Rockwool Fondens Forskningsenhed, september 2014

² Akissut § 37-apeqqut normu 006-2022

³ Akissut § 37-apeqqut normu 55-2021

⁴ Kilde: Redegørelse af hvilke sygdomstyper som medfører, at en patient henvises til sundhedsydelse i Danmark samt muligheden for at nedbringe antallet af patienter, der er nødt til at forlade landet kortvarigt eller på ubestemt tid, Departementet for Sundhed 2019.

Innuttaasunut aningaasatigut allaffissornikkullu kingunissai

Innuttaasut pineqaatissinneqarsimasut inuiaqatigiinnut akuuleqqinnissaminnut ikiorneqarnerat pitsanngoriaateqassaaq, inuunerlu pitsaanerusoq anguneqassalluni, taamaasillunilu inuiaqatigiinni inooqataaneq tunniussassaqaarnerlu ajornannginnerulissalluni.